

דף י"ג

רבי לומד מהכ' "כי דבר ה' בזה" שעונה בה" אבל בשאר עבירות יוה"כ מכפר זה באופן שעומד במרדו, ואף על פי כן מתכפר לו. וזה כרבי, הסובר שיום הכיפורים מכפר על מצוות עשה, שיום הכיפורים מכפר על הכל חוץ משלש עבירות: 1. פורק עול 2. מגלה פנים 3. מפר ברית בשר. ומביאה הגמרא, שטעמו של רבי כמו ששנינו בברייתא, נאמר: "כִּי דְבַר ה' בְּזָה" זה הפורק עול, שביזה דיבור ראשון שאמור בסיני "אנכי ה' אלקיך", וכן המגלה פנים בתורה שמבזה דברי תורה. "וְאֵת מִצְוֹתוֹ הִפְרָה" זה המפר ברית בבשר. "הִפְרַת תִּפְכֶּרֶת הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת" הכרת לפני יום הכיפורים, תכרת לאחר יום הכיפורים. יכול אפילו עשה תשובה? לכך נאמר: "עֲזֹנָה בָּהּ" לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה. וחכמים הסוברים שיום הכיפורים אינו מכפר גם בשאר עבירות על מי שאינו שב בתשובה, אינם מפרשים את הכתוב "הִפְרַת תִּפְכֶּרֶת וכו'" על יום הכיפורים. אלא על העונש בשלשת העבירות הללו. "הִפְרַת" בעולם הזה, "תִּפְכֶּרֶת" לעולם הבא, אפילו מיתה אינה ממרקת על שלשת אלו בלא תשובה²¹⁸, "עֲזֹנָה בָּהּ" שאם עשה תשובה ומיתה ממרקת.

שואלת הגמרא, האם אפשר להעמיד את רב יוסף א' שהמשנה היא ד' רבי רבי סבר כר' יהודה המשנה כרבי, הרי הסיפא היא דברי רבי יהודה וגם הרישא היא כדברי רבי יהודה! שהרי שנינו בסיפא, ישראלים, כהנים וכהן משוח מתכפרים משאר עבירות בשעיר המשתלח. ורבי יהודה הוא שסובר שהכהנים מתכפרים בשעיר המשתלח. ומכאן שגם הרישא היא דברי רבי יהודה ולא דברי רבי? אמר רב יוסף, המשנה היא דברי רבי ורבי סובר כרבי יהודה ששעיר המשתלח מכפר גם על הכהנים. שאל אביי את רב יוסף, האם מר אמר בדוקא שרבי סובר כרבי יהודה ששעיר המשתלח מכפר גם על הכהנים, אבל רבי יהודה אינו סובר כרבי שיום הכיפורים מכפר על שאינם שבים, ואי אפשר להעמיד את המשנה כדבריו. או שאף רבי יהודה סובר כרבי, והמשנה היא דברי

218 אבל שאר עבירות בלא תשובה מיתה ממרקת אחר יום הכיפורים, אבל יוה"כ בלא מיתה לא. רש"י.

רבי יהודה. ורבי זירא לא אמר שהמשנה היא דברי רבי יהודה, שסובר כרבי. משום שדרך התלמוד לומר שהתלמיד סובר כרבו, ולא לומר שהרב סובר כתלמידו. אמר לו רב יוסף, כן, אני אמרתי בדוקא שרבי סובר כרבי יהודה, אבל רבי יהודה לא סובר כרבי.

שנינו בתורת כהנים "אך חלק" יוה"כ מכפר לשבים ולא לשאינם שבים
וכמו ששנינו בברייתא, יכול יהא יום הכיפורים מכפר על שבים ועל שאינם

שבים? ונלמד מדין חטאת ואשם, הואיל וחטאת ואשם מכפרים ויום הכפורים מכפר, מה חטאת ואשם אין מכפרים אלא על השבים אף יום הכיפורים אין מכפר אלא על השבים. ויש לדחות, מה לחטאת ואשם שאין מכפרים על המזיד כשוגג²¹⁹, תאמר ליוה"כ שמכפר על המזיד כשוגג! והואיל ומכפר על המזיד כשוגג, יכפר על שבים ועל שאינם שבים? תלמוד לומר: "אֶךָ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ וכו'", חלק²²⁰ הכתוב וממעט את מי שלא עשה תשובה מכפרה. והרי סתם סיפרא, היא רבי יהודה ואמר שיום הכיפורים מכפר לשבים ולא לשאינם שבים!.

הגמרא מקשה מסתם סיפרא זו על סתם סיפרא אחרת. יוה"כ מכפר גם למי שאינו שב
שנינו, יכול יום הכיפורים לא מכפר אלא אם כן התענה בו וקראו 'מקרא קדש' ולא עשה בו מלאכה. ומניין שמכפר אפילו לא התענה בו ולא קראו 'מקרא קדש', ועשה בו מלאכה²²¹? תלמוד לומר: "יום כְּפָרִים הוא" מכל מקום שמו לכפר. הרי שמכפר אף למי שלא שב? אמר אביי, סיפרא זו היא לפי רבי, הסובר שיום הכיפורים מכפר גם למי שלא שב, וסתם סיפרא הקודם היא לפי דברי רבי יהודה.

רבא אמר, שזו וזו הם לדברי רבי, ורבי מודה רבא א' שרבי מודה שאינו מכפר לשאינם שבים בכרת של יו"כ
שיום הכיפורים אינו מכפר על שאינם שבים שעברו על כרת של יום הכיפורים, של עינוי ושל מלאכה. אבל יום הכיפורים מכפר על שאר העבירות אפילו שעשה בו מלאכה ולא התענה

219 רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד כשוגג אלא אשם שפחה חרופה, ואשם נזיר טמא, ואשם שבועת הפקדון, וחטאת של שבועת העדות. רש"י.

220 וכל אכין ורקין מיעוטין ללמדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר. רש"י.

221 רש"י פירש שלא קיבלו עליו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויום הכפורים. ומק תוס' שאין נראה שלא מצאנו שהברכות ביום הכפורים יהיו דאורייתא. ונראה לר"ת קראו מקרא קודש שמודה שב"ד קדשוהו ושובת ממלאכה בשביל קדושת היום, ולא קראו מקרא קדש שאינו שובת מחמת קדושת היום אלא מחמת שמתעצל לעשות מלאכה.

בו. ומוכח שכך, שאם לא כן לרבי למה התורה כתבה את הכרת של יום הכיפורים²²², הרי יום הכיפורים מכפר? דוחה הגמרא, יתכן שאדם נענש על כרת של יום הכיפורים כשעשה את העבירה בליל יום כיפור ומת, ולא בא עדיין היום לכפר עליו²²³. אלא שאם לא כן אין לרבי כרת כשעבר עבירה ביום, והרי כתוב במפורש כרת ביום "כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲנֶה בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ". דוחה הגמרא, יתכן שיענש על כרת בעצם יום הכיפורים כשאכל אומצה וחנקו, ולא עבר עליו רגע מן היום לאחר העבירה. או שאכל סמוך לשקיעת החמה, ולא היה זמן ביום הכיפורים לכפר עליו²²⁴.

שנינו במשנה, אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח, מתכפרים ביום הכיפורים. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח? אלא שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. הגמרא שואלת, תחילה משווה המשנה את ישראל כהנים וכהן משוח, ואחר כך מחפשת מה שונה בהם? אמר רב יהודה, לגבי שאר עבירות אומר התנא ששוים שמתכפרים בשעיר המשתלח. וחלוקים לעניין כפרה על טומאת מקדש וקדשיו, שהכהנים מתכפרים בפר. והמשנה כרבי יהודה החולק על רבי שמעון.

לר"י הושוו כולם לכפרה אחת שמתכפרים בשעיר המשתלח

ששנינו בברייתא, נאמר בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו: "וְכָפַר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ" זו טומאה שאירעה לפני ולפנים²²⁵ "אֶת אֹהֶל מוֹעֵד" זו טומאה שאירעה בהיכל, "הַמִּזְבֵּחַ" אם הקטיר

222 בשאר כריתות אם מת קודם יוה"כ לא התכפר. רש"י.

223 שאין מכפר אלא היום ככתוב "כי ביום הזה יכפר עליכם". רש"י.

224 אבל א"א לומר לאחר שילוח השעיר שהוא מכפר כל היום. ואע"ג שמשמע לעיל (דף ח:): שאין קרבנות מכפרין על עבירות של אח"כ אפילו בו ביום. שעיר המשתלח שכתוב בו "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" משמע שיכפר כל היום. או שהיום עצמו בלא שעיר המשתלח מכפר קצת ואין כאן כרת גמור. וי"מ שיום הכפורים בלא שעיר המשתלח מכפר לגמרי ונפקא מינה ששעיר מכפר מיד ויום הכפורים אינו מכפר עד שתחשך למוצאי יום הכפורים. ומה שנקט כגון דחנקתיה אומצא לא דוקא אלא הוא הדין שמת בו ביום ולרווחא דמילתא נקטה. או שאפילו לא מת בו ביום אלא אחר כמה ימים וכגון שעשה סמוך לשקיעת החמה. תוס'.

225 על טומאה שאירעה לפני ולפנים, כגון נטמא לפני ולפנים, ושהה כדי השתחואה שמחייבים אותו על שהייתו. רש"י.

226 רש"י פי' שמדובר בטומאת לפני ולפנים ובטומאת היכל. וק' למה צריך מקרא לכולם. ושם כיון שהושוו לענין כפרה הושוו לכל דבר. אבל קשה מה שצריך לדחוק ולפרש מזבח כמשמעו כגון שהקטיר עליו בטומאה, וא"כ היינו טמא ששימש. ולא מצינו ששעיר הפנימי יכפר על כהן ששימש בטומאה. ע"כ נראה שמדובר בהזאה לפני ולפנים הוא על בין הבדים, וההיכל הוא על הפרכת, ומזבח הוא מזבח הזהב, ועזרתו הם שירי הדם ששופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון שהיה בעזרה. אבל קשה מה שנקט עזרות ולא עזרה. ועוד שהזאות כתובות

קטורת בטומאה ובשהייה, "יִכְפֹּר", זו טומאה שאירעה כשנכנס לעזרה. "וְעַל הַכֹּהֲנִים" כמשמעו, "וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל" אלו ישראל, "יִכְפֹּר" אלו הלויים. הושוו כולן לכפרה אחת, שמתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות²²⁷ ²²⁸, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, כשם שדם שעיר הנעשה בפנים, לבדו, מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו בלא וידוי²²⁹, כך דם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. וכשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות, כך וידויו של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות.

לש"א הושוו בכך שיש לכולם כפרה
ומבארת הגמרא, שלרבי שמעון הושוו בכך שיש לכולם כפרה, בין בטומאת מקדש בין בשאר עבירות אבל כל אחד מתכפר בשלו, אלו בפר ואלו בשעיר. ולומד מהכתוב: "וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים", הוקש שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים. כמו ששעיר הנעשה בפנים אינו מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, שכתוב בו "אֲשֶׁר לָעַם" ולא אשר לכהנים, גם שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות²³⁰. ורבי יהודה אומר, שלומדים מכאן שהשעירים הוקשו ששום במראה ובקומה ובדמים.

כהנים מתכפרים בפרו של אהרן
הגמרא מביאה ברייתא ומבררת מיהו התנא ששנאה. ששנינו, לומדים מהכתוב: "וְשָׁחַט אֶת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לָעַם", שאין הכהנים מתכפרים בו, ובמה מתכפרים? בפרו של אהרן. ואולי לא יתכפרו בפרו של אהרן שנאמר בו: "פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ" לוֹ ולא לאחרים, מעתה אין להם כפרה? לכך נאמר: "וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יִכְפֹּר" שיש להם כפרה. ובמה מתכפרים? מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן, שהרי הותר מכללו אצל

במפורש בפרשה. וי"ל שצריך את הכתוב שכהן משוח ומרובה בגדים יכול לעשות, כן לפי שבכל הפרשה כתוב אהרן, וכן שנינו בת"כ. תוס'.

227 'כפר' השני הווה כהנים לויים וישראלים, שכולם מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, שאילו בטומאת מקדש וקדשיו אין לומר שהשוו, שהרי הפר מכפר על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל. רש"י.

228 אבל לשעיר הפנימי לא הושוו שכ' אשר לעם ודורשים בסמוך ולא לכהנים תוס'.

229 שהרי אין שום וידוי בשעיר הפנימי. רש"י.

230 תימה דבפ"ב דכריתות (דף כה:): לגבי חטאים דומיא דפשעים הקשו האי בשעיר הנעשה בפנים הוא דכתיב, ונלמד ממנו את שעיר המשתלח שהרי הוקשו! תוס'.

ביתו שכתוב : "וְכָפַר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ", ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים, שלא הותר מכללו אצל ביתו. ואם תאמר שקשה על כך, ניתן ללמוד ממה שנאמר: "בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת ה'" "בֵּית אֶהְרֹן בָּרְכוּ אֶת ה'" "בֵּית הַלְוִי בָּרְכוּ אֶת ה'" וְרָאִי ה' בָּרְכוּ אֶת ה'", מכאן שמתכפרים בפרו של אהרן.

ר'בא אמר ר"ש ולא ר"י אב"י אמר
אפילו ר"י
מי שנה ברייתא זו, שמשמע ממנה שאם לא יתכפרו בפר אין להם כפרה כלל? רבי ירמיה אמר לא רבי יהודה שאמר שלכהנים יש כפרה בשעיר המשתלח, בשאר עבירות. ומי הוא? ר'בא²³¹ אמר רבי שמעון שאמר שלכהנים אין כפרה בשעיר המשתלח. אב"י אמר, שאפשר לומר שהוא רבי יהודה והתנא אומר, מעתה אין לכהנים כפרה בטומאת מקדש וקדשיו. כשהוא אומר "וְכָפַר וְעַל הַכֹּהֲנִים" מצאנו שיש להן כפרה בשאר עבירות, וכמו שמצאנו שיש להן כפרה בשאר עבירות, כך יש להם כפרה בטומאת מקדש וקדשיו. במה הם מתכפרים? מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן שהותר מכלל אצל ביתו. ולא בשעיר הנעשה בפנים, שהרי לא הותר מכללו. ואם נפשך לומר, הרי הוא אומר "בֵּית אֶהְרֹן בָּרְכוּ אֶת ה'" וכו'. שואלת הגמרא, ומה הברייתא שאלה אם נפשך לומר? מה היה לו להקשות שצריך להביא מקרא זה? אם תאמר מפני שכתוב "וְכָפַר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ", ולא שאר כהנים. הרי כולם קרויים ביתו, שנאמר: "בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת ה'" "בֵּית אֶהְרֹן בָּרְכוּ אֶת ה'" "בֵּית הַלְוִי בָּרְכוּ אֶת ה'" וְרָאִי ה' בָּרְכוּ אֶת ה'"²³².

231 יתכן לומר רבה.

232 תוס' שואלים במה יתכפרו הלויים אם בשל צבור כתוב "אשר לעם", ואם בשל אהרן לא נקראו ביתו. וא"ת כיון שמצאנו שיש להם כפרה שכ' "וכפר" יש לומר ש"אשר לעם" בא למעט רק כהנים ויתכפרו בשל צבור, אם כן מצאינו בשעיר של עם שהותר מכללו. תוס'.